

24 PRIVATIZACIJE: S OVE STRANE „PRAVNE DRŽAVE“

EVROPSKI parlament je 29. marta 2012. godine doneo Rezoluciju o procesu evropske integracije Srbije, u kojoj je između ostalog za tražio od tadašnjih vlasti da odmah preispitaju privatizaciju 24 kompanije u čiju legalnost sumnja Evropska komisija. Mada u samoj Rezoluciji nije eksplicitno navedeno, od vlasti u Srbiji je zapravo traženo da istraži navode iz 24 izveštaja Vladinog Saveta za borbu protiv korupcije o pojedinačnim slučajevima koje je Savet prethodnih godina donstavlja Vladi, a Vlada ih uporno negirala, ili ignorisala. Rezolucija je postakla da tada neviđen publikitet oko problema korupcije u privatizaciji. Naime, iako su godinama unazad na iste sporne slučajeve ukazivali i Savet za borbu protiv korupcije i radnici i mali akcionari dotičnih preduzeća, tvrđne riječi akteru nisu privlačile ozbiljniju pažnju medija sve dok ih nije podržao Brisel. Tako je intervencija Evropskog parlamenta učinila da korupcija u privatizaciji postane dominantna tema predsedničkih i parlamentarnih izbora u letu 2012. godine.

Bez preterivanja možemo reći da Srpska napredna stranka svoj ulazak u vlast 2012. godine u najvećoj mjeri duguje činjenici da se uspešno nametnula kao politička snaga koja će razrešiti „24 privatizacije“, kao i da se marta 2014. godine na vlasti učvrstila zato što je tadašnji „prični potpredsednik Vlade“ Aleksandar Vučić privodenjem Miroslava Mišovića i Milana Beka uverio birače u svoju rešenost da ispunia data obećanja.

Kao što je već poznato iz medija, gotovo svi postupci koji su pod vlašću SNS-a pokrenuti na osnovu izveštaja Saveta za borbu protiv korupcije i preporuke Evropskog parlamenta, okončani su oslobadanjem krivaca. Najoznajniji negativci epohe privatizacije društvene svopine, poput Mišovića, Beka, Miodraga Kostića, te Mladana Dinkića, Predraga Bubala, Aleksandra Vlahovića, nisu ništa izgubili od bogatstva i moguće stečenih u isto vreme i u istom procesu u kom su radnici nekadašnjih društvenih preduzeća dovedeni do gladi, beskućništva, samoubistava. Ipak, javni diskurs o polazištima i ishodima „24 privatizacije“ kreće se isključivo u okvirima nedostizne „vladavine prava“, lažne „borbe protiv korupcije“ i sl., a propušta se da je do 2012. godine, u periodu dok je Savet za borbu protiv korupcije vodila Verica Barać, politika ovog tela bila prvenstveno usmerena na odbranu socio-ekonomskog položaja radnika i malim akcionarima u procesu privatizacije – skoro svi slučajevi koje je Savet obradio u svojim izveštajima, uzeti su u rad između ostalog i radi podrške borbi sindikata i akcionarskih udruženja za opstanak radnih mesta i imovine. I obrnuto – radnici i mali akcionari koštali su „borbu protiv korupcije“ kao alat da zaštite napadnute pozicije, prevođeci klasnu borbu u antikorupcijski aktivizam u vremenu u kom je privatizacija po svaku cenu bila praktično jedini važeći zakon.

Drugi aspekt „24 privatizacije“ koji se redovno zaobilazi u javnom govoru o rezultatima Vučićevih istraža je da nisu u pitanju izuzeci od privatizacione prakse, već da se Savet ovim predmetima bavio kao karakterističnim primerima totalne pljačke.

Primer Trudbenik

Radnici Trudbenika su avgusta 2009. godine, nepunih godinu dana nakon privatizacije preduzeća stupili u štrajk, a ubrzo potom i u ulične proteste sa zahtevom da Agencija za privatizaciju raskine ugovor o prodaji njihovog preduzeća Monteru, tada jednoj od vodećih klijentelističkih struktura vladajućeg DS-a (danas u stečaju; mislim na Montero). Pobuna na Trudbeniku, vođena paralelno na industrijskom i na građanskom frontu, iz cele epohe privatizacije ostala je kao jedna od najbolje organizovanih, pravovremenih reakcija radnika na prve znake privatizacione pljačke – gašenje delatnosti preduzeća i hipotekano opterećenje njegove imovine radi obezbeđenja gazdinskih kredita. Monteru je hipotekom opteretila praktično sve što je stiglo, ne samo radne pogone, već

Izdavač:
Učitelj neznanica i njegovi komiteti
Uredništvo:
Vahida Ramujkić, Noa Treister,
Vladimir Novaković, Ivan
Velislavović, Ivan Zlatić
Dizajn i prelom:
Matija Medenica

donator:

Švedska
Sverige

partneri:

Savez za radničko društvo

Imenovati TO ratom

i objekte za smeštaj sezonskih radnika, koji se od početka osamdesetih godina u stvarnosti koriste za privremeni smeštaj radničkih porodica u čiju legalnost sumnja Evropska komisija. Mada u samoj Rezoluciji nije eksplicitno navedeno, od vlasti u Srbiji je zapravo traženo da istraži navode iz 24 izveštaja Vladinog Saveta za borbu protiv korupcije o pojedinačnim slučajevima koje je Savet prethodnih godina donstavlja Vladi, a Vlada ih uporno negirala, ili ignorisala. Rezolucija je postakla da tada neviđen publikitet oko problema korupcije u privatizaciji. Naime, iako su godinama unazad na iste sporne slučajeve ukazivali i Savet za borbu protiv korupcije i radnici i mali akcionari dotičnih preduzeća, tvrđne riječi akteru nisu privlačile ozbiljniju pažnju medija sve dok ih nije podržao Brisel. Tako je intervencija Evropskog parlamenta učinila da korupcija u privatizaciji postane dominantna tema predsedničkih i parlamentarnih izbora u letu 2012. godine.

Medutim, na prvom sastanku u Agenciji za privatizaciju radničke predstavnike je dočekala šok terapija – privatizacioni ugovor je stavljena tako da praktično nije mogao da se raskine po Zakonu o privatizaciji, jer je kao prodavac navedeno preduzeće KMG Trudbenik, a ne Agencija za privatizaciju. Drugim rečima, kada je državnom preduzećem KMG Trudbenik tek tako palo na pamet da u sred procesa privatizacije društvene svojine kojim rukovodi država, samovoljno prodala jedan od svojih delova. Radilo se, naravno, o farsi organizovanog u Agenciji za privatizaciju sa ciljem da se Montera zaštiti od primene Zakona o privatizaciji. Ova okolnost je zainteresovala Savet za borbu protiv korupcije, koji je u dva svoja izveštaja o privatizaciji Trudbenika između ostalog istakao:

„Ovakvi primeri, kojih na žalost ima mnogo, stvaraju utisak u javnosti da se privatizacijom zapravo omogućava moćnim pojedincima da pod vrlo povoljnim uslovima dođu do atraktivnih nekretnina, što nije u skladu sa postupkom privatizacije kakav je predviđen Zakonom.“

Izveštaj od 29. oktobra 2009. godine
I

„Agencija za privatizaciju je postupila suprotno Zakonu o privatizaciji kada je zaključen Ugovor o kupoprodaji udelu prepuštila licu koji nije ovlašćeno da vrši poslove u privatizaciji, preduzeće „KMG Trudbenik“ u restrukturiranju.“ Član 5. Zakona o privatizaciji predviđa isključuju

Izveštaj od 20. januara 2010. godine
Odlučna akcija radnika Trudbenika, sve sa podrškom Saveta za borbu protiv korupcije i nekaje organizovane levice (Pokret za slobodu, Marks21, časopis Republika), nisu bili dovoljan prisustak na vlasti da spreče stečaj, a ni Rezolucija Evropskog parlamenta nije pomoći. Nakon promene vlasti 2012. godine, Tužilaštvo za organizovani kriminal je obradilo izveštaje Saveta i zaključilo da nema osnova za pokretanje postupka protiv lica koja su učestvovala u restrukturiranju i prodaji Trudbenika.

(...) utvrđeno je da je postupak prodaje kako je obavljen u slučaju „Trudbenik gradnje“ uobičajen i da je Agencija

za privatizaciju na taj način postupala u svim postupcima prodaje preduzeća koja se nalaze u procesu restrukturiranja, a što se vidi iz dopisa u kojem je navedeno u kojim je još preduzećima postupano na identičan način, pa se stoga ne može govoriti o nepoštovanju zakona od strane radnika Agencija za privatizaciju.“

Odgovor Tužilaštva na krivičnu prijavu radnika Trudbenika Vladimira Novakovića, 18. septembar 2014. godine

Tužilaštvo se dakle slaže da postupanje Agencije u Trudbenik nije bio incident, već tipičan primer jednog voda privatizacione pljačke. Medutim, Tužilaštvo smatra da ta činjenica amnestira Agenciju od odgovornosti! U protivnom, da je Tužilaštvo savesno radio na osnovu nalaza Saveta za borbu protiv korupcije i sledilo sopstvene zaključke, sveko ko je ikada učestvovao u restrukturiranju nekadašnjih društvenih giganta završio bi u rešetku.

Stečajni upravnik Trudbenika nastavio je progon radničkih porodica koje su ostale da žive u limbu bivših „samačkih hotela“, pretvoreni u „stečajnu masu“ za namirenje dugova gazde koji je te iste porodice ostavio bez hrabe. Više od osamdeset porodica na tri lokacije (Novi Beograd, Konjarnik, Kraljevo), već devet godina i dalje žive pod svakodnevnom pretnjom prinudnog iseljenja. Pokušaji pojedinačnih iseljenja uglavnom su sprečeni zahvaljujući protestima kolega i solidarnih gradana, međutim trajno rešenje još uvek nije na pomolu.

• Ivan Zlatić

Tekst je pisan na osnovu iskustava projekta Pravna pomoć radnicima i malim akcionarima, koji udrženje Učitelj neznanica realizuje od 2013. godine u saradnji sa bivšim radnicima i malim akcionarima preduzeća iz tzv. „24 privatizacije“. Projekat se realizuje uz podršku Olof Palme centra.

ŽIVOT POD OPSADOM DRAGICA

Tokom januara se o radničkom naselju Trudbenika na Konjarniku u dva navrata govorilo u vestima, ali ne zbog prihvatnog iseljenja radničkih porodica, po kojima je naselje prethodnih godina na žalost postalo poznato. U napuštenom delu naselja, u kom je stečajni upravitelj odavno isključio struju, najpre se desio požar u kom je povreden starac, verovatno beskućnik koji je pokušao da se zagreje. Dve nedelje kasnije desilo se samoubistvo. Ni jedan drugi čovek nisu bili radnici Trudbenika, niti su ih stanari poznavali. Iako deo stečajne mase, naselje nije obezbedeno. Razgovarali smo sa bivšom radnicom Trudbenika Dragicom Conić o životu u pod pretnjom izbacivanja na ulicu i u strahu što nosi noć.

D: Požar je bio 11. januara. Neko se zapalio, gledaš kako goru čovek. Katastrofa je bila, ne mogu da ti opisem taj doživljaj, samo što sam legla, popijem lekove za pritisak, imam pritisak 200, dete me probudi, kaže: „Mama, deda gor.“ Počela su stakla da krkaju. Mi zovemo vatrogasce, oni sve polako, kažem im da brže dolaze. Bilo je mnogo kola, troja kola su bila. Morali su da ulaze unutra kroz krov pošto je vatra već bila puno uhvatila. Do četiri sata ujutro je to trajalo. Misliš da je izašao neko iz komšiluka? Svi zatvorili prozore. Taj deda je

imeo opekontine po rukama, zvali su hitnu pomoć, ja sam mu dala neke čarape, papuče. Bili su iz RTS, onaj Palikuća, i sve su snimili. Kad su ugasili, oni su sve slikali, desetak minuta razgovarali sa mnom, rekli su da će doći neko iz osiguranja. I to mi je najbolje što nisam bila tu kad je taj iz osiguranja dolazio, sin je bio kod kuće i samo rekao da nisam tu. Da je njima kažem, tim iz osiguranja, gde je taj stečajni da stavi portire, da se ne uništava imovina... Dako su oni otišli, pitali su samu kada je izbio požar, sin je rekao ujutro u dva sata i to je bilo sva. Da li oni nisu hteli da ispituju maloletno dete, ne znam, ali eto. Onda je posle dolazio iz opštine neki zamenik i opet pitao da je to uradio, pa je dolazio čovek iz vatrogasne brigade, on je to slikao i otišao. Ja sam onda zvala Komunalnu policiju da ih pitam da mi daju jedno vozilo da bih ovaj šut što su bacali pokupila. I zove mene glavni Šef i mi se nađemo, kaže mi da je čuo sve za požar i da se naplaćuje odvođenje šuta i da mu je žao kad vidi gde i kako živim da mi to naplati. Ja mu kažem da nemam odakle da mu dam pare sve i da hoće da mi naplati. I tu mi stariji sin pomogne i jedan komšija, tu je bio i krevet, i vrata... Posle sam se razbolela od tog dima, sve otišlo na pluća, dve nedelje sam ležala. Sve sam ja to sama izbacila sa sinom i

komšjom. Jedan naš bivši radnik koji isto tu stanuje počistio je što se moglo počistiti i onda je zakovao te sobe da ne bi više ulazili narkomani. Tamo se izliva kanalizacija, ima miševa, pacova... Više nam se nikao nije obratio povodom toga. Spasli smo što se moglo. Da je bila struja, to bi bilo još gore, izgorelo bi sve. Ja sam se bojala i za svoj kabl.

E, onda 27. januara to ubistvo. Ja sam bila bolesna, moj muž je otišao da nešto završi u gradu, to je bilo usred dana, u 12.45. Kad je izlazio nije bilo čoveka, a kada se vratio video je da leži čovek u krvi, neke dve devojke su zvala hitnu pomoć i policijsku. Ja nisam izlazila, bila sam bolesna, ne znam koji je taj čovek. Muž kaže da mu se čini da nije stanovao kod nas u nasejju. On je iskrario dok je došla hitna pomoć. Navodno je davao znake života pre, ne znam. Policijske odmah došla i pitaju što je bilo, neko je izjavio da se tu kod nas skupljaju narkomani i beskućnici, i oni odmah svi napadnu na mene, kao da sam ja rekla... A ja nišam nikom rekao. Ja sam htela da kažem i kad je onaj Palikuća iz RTS dolazio sve o stečajnom, šta i kako radi, a on je meni rekao: „Ovo što ti ja budem rekao, to ćeš da kažeš...“ Znači, ne směš da pomeneš ništa o stečaju. Na uvidaju su bili svi, inspektor, policijski. Kažu da se taj čovek sam ubio. A imao je više uboda nožem, ne znam kako je mogao sam, toliko uboda... Uglavnom, niko posle više nije dolazio. Policija je najavljivala neku reviziju, da će doći da vide ko sve stanuje tu, međutim, ništa od toga nije bilo.

Ja mislim da se sve to namerno dozvoljava, ali ja tu ne mogu ništa. Tim delom u kom nikao ne živi stečajni se uopšte ne bavi. Tamo su zatvorili, sve su izbacili, dole samo beton i soba, čista soba. Gde su radijatori, ko je to uzeo? Nema pojma niko ništa. Tu se pojavljuje jedan čovek koga ne znam, jednom kaže jedno prezime, drugom drugo. On naplačuje tom dedi i još jednom čoveku po 3.000 dinara. A on tvrdi da je posao stečajni upravnik, ali nikad nije pokazao papir. Samo kaže da je gospodar stečajnog upravnika. Malo-malo i on dođe, ali na blic, tako da može da ga vidiš ujutro u devet recimo, i oče. Šta više traži, ne znam. Nema šta više da se skine. Poskidao je sve što je mogao: radijatore, kable. On voli što se zapalilo...

I ta zgrada je zatvorena, niko ne vodi računa što se tamo radi, nego da stečajni okomio da izbaciti nas. Kao da imam ne znam šta, a kraj s krajem sastavljam, idem da kupim limenke, flaše, idem na pijacu da bih decu tu othranila. Čerka mi se skoro vratiла s unučetom, i šta da ti kažem... Meni da da neko jedan onaj kontejner, ja bih bila zadovoljna. Samo da ne me mafatiraju. A sve placam, od poreza, do infostana, struje, sve... Ja sam uvela sama struju sebi, moralna sam, kako deca da budu bez struje? Sad nam je skoro bila inspekcija, jer bio je neki kvar, i pronašli su navodno da neko od nas krade struju

Sad eto i to obustvo, da li je neko bacio tog čoveka... Šta se desilo, ne zna niko. Usred dana, petnaest do jedan, vide nema nikog i eto...

Kako je sada taj deda koji je gore, jeli još uvek živi tu? Taj deda je i dalje tu. Stalno mu govorimo da ne pali ništa, upali sveću recimo da ruča, ne daj bože da zaboravi, uspava se... I stalno ga traži policija. Niti mu znamo ime, ništa. Svi dolaze kod mene kad nekog traže, a ne znaš gde je. Ali ne razumem kako niko ne može da stane na put tom što ima dva prezimena, nikako mi nije jasno.

Sad eto i to ubistvo, da li je neko bacio tog čoveka... Šta se desilo, ne zna niko. Usred dana, petnaest do jedan, vide nema nikog i eto...

Da li je posle požara dolazio stečajni upravnik? Ili neko iz njegove kancelarije? Pa dolazio je Janjušević, koji je ranije radio kod nas u Trudbeniku kao pravnik. Kad je on čuo da požar ne znam, ali on je došao da sliku i uez telefon i slikao. Rekla sam Janjuševiću da je sramota da nas tako mafatiraju stečajni, jer i on je radio u firmi, u Trudbeniku, zna kako je, nije radio ne znam gde. A on kaže da se ne sekiram, ako dođe da te neko prodaje, biće nam ponuđeno nešto u zamenu. Ne znam šta, znam samo da nasada nasa iseljavaju. I rekao je da će doći iz osiguranja. I kao što sam rekla, nisam bila tu kad su dolazili. Žao mi je što mi nisam rekla sve, ali posle više nisu dolazili. To je to što se tiče požara. Za to ubistvo dolazili su tog dana i posle ništa. A tamo se neki i dalje skupljaju, ulaze sa strane, vide tamo sobe prazne, ne znam ko su, nema svetla. Ja gledam da nekako prebacimo bar jednu sijalicu ispred. Bojam se kad mi čerka dolazi s posla, svi ide ujutro rano. Nikad ne znaš šta nosi dan, a šta noć. Inače, sv